

ERI GOED

INDUSTRIE EN TECHNIEK

Vlaams-Nederlands tijdschrift voor industriecultuur

2024
34ste jaargang

Nummer 4

Themanummer
Historische liften

Colofon

Erfgoed van Industrie en Techniek
is een uitgave van de Stichting Erfgoed

Hoofdreductie
Matthijs Degraeve

Redactie
Chiel Faber
Mijke Harst - van den Berg
Joeri Januarius
Adriaan Linters
Kathleen Moermans
Herman Neukermans

Contactgegevens redactie
redactie@erfgoed.org
www.erfgoed.org

Administratie
Nederland
Stichting Erfgoed
Brilduikerhof 12, NL - 2623 NT Delft
administratie@erfgoed.org
Tel. 015-2622499 (na 19.00 uur)
Bankrekening NL37 INGB 0001 7535 02

Coördinatie van dit nummer
Giel van Hooff

Henk Rienks
Ron Roetman
Roland Rotsaert
Niek van Trignt
Peter Van den Bossche
Vitaly Volkov
Bart Zwegers

België
Vlaamse Vereniging voor Industriële
Archeologie vzw
Noeveren 67, 2850 Boom
info@industrieelerfgoed.be
www.industrieelerfgoed.be
Verantwoordelijke uitgever voor België:
Adriaan Linters, Vredelaan 72, 8500 Kortrijk

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
De inhoud van de artikelen met auteursnaam is voor de verantwoordelijkheid van de auteur. Het copyright van de figuren is naar best vermogen geregeld. Belanghebbenden kunnen contact opnemen met de redactie.

Lay-out
Sanne van Hooff

Vormgeving
SD Creative Agency, Naaldwijk

Druk
Totdrukwerk, Apeldoorn

ISSN 0927-3026

Omslagfoto
Interieur van de liftkooi geproduceerd door de Londense firma R. Waygood & Co Ltd. in 1913 (een jaar voor de fusie met Otis), Maurice Van Meenenplein 22, Sint-Gillis (Brussel) (Bron: elevators.heritage.brussels, homegrade.brussels, 2021).

Oproep voor bijdragen aan Erfgoed

De komende tijd willen wij een aantal themanummers laten verschijnen op het gebied van:

- De koloniën van weldadigheid
- Vaarwegen
- Jongeren en industrieel erfgoed
- Milieuverontreiniging en industrieel erfgoed
- Waterinfrastructuur

Mocht u een bijdrage willen leveren aan een van deze nummers, neem dan gerust contact op met de redactie.

Bekijk onze website:
erfgoed.org

Inhoud

- 2** Concentratie in de liftenbouw.
Van ruim een dozijn Nederlandse bedrijven naar vijf wereldspelers
Ronald Stenvert
- 14** Een nieuwe hoogte voor de historische lift als erfgoed. Een bedrijfshistorische aanzet: de liftindustrie in België
Orane Sermeus
- 26** Beeldverhaal: het opleidingscentrum voor oude lifttechnieken van Konhef
Vincent Deckers
- 28** Rijzende kamertjes, opwaarts vervoer. Historische liften in Groningen
Aletta Bastmeijer
- 36** De inzet van de stad Barcelona voor haar liften. Een ontdekking van een voordien verborgen erfgoed
Adriaan Linters

Historische liften

Ruim 150 jaar geleden vond een ware revolutie plaats in hoe we ons verticaal verplaatsen binnenshuis, veroorzaakt door een toenemend belang van wooncomfort en hoogbouw. Dankzij verschillende technische innovaties zag de personenlift het daglicht, wat in een samenspel met vakmanschap en decoratieve architectuurstijlen echte erfgoedparels voortbracht. Lang bleven ze echter verborgen achter de gevels en vele exemplaren gingen verloren door ingrijpende renovaties en vervangingen. Niet zelden was dit ingegeven door een terechte zorg om veiligheid. Historische liften die in gebruik blijven moeten aan basisnormen beantwoorden. In België bepaalde een koninklijk besluit in 2003 dat liften die dateren van voor 1958 gemoderniseerd moesten worden tegen 2022. Inmiddels zijn versoepelingen en uitstel tot 2027 toegekend voor historische liften, maar de nakende deadline bracht de jongste jaren ook een grote aandacht en herwaardering van het liftenerfgoed op gang. Door uitgebreide inventarisatie-, beschermings- en restauratiecampagnes, zowel in België en Nederland als daarbuiten, kwam echter vooral aan het licht hoe weinig we nog steeds weten over deze historische liften, over de vaklui en

bedrijven die ze hebben vervaardigd, en over de vaardigheden en technieken die zij gebruikten en die vandaag nog steeds cruciaal zijn voor onderhoud en herstel.

Reden te meer om er dit themanummer aan te wijden. We openen met twee bijdragen die de bedrijfsgeschiedenis schetsen van de liftenbouw in Nederland en België. Over de grenzen heen valt op hoe de liften aanvankelijk werden geïntroduceerd door enkele grote internationale spelers, waarna ook lokale kleinere producenten op deze beloftevolle markt sprongen. Na 1945 werden ze echter een na een overgenomen door grote multinationals die de liftenmarkt tot op vandaag opnieuw beheersen. Vervolgens toont een beeldverhaal over het opleidingscentrum van het controleorganisme Konhef in Antwerpen het belang aan van vaardigheden bij het samengaan van erfgoedwaarden en veiligheidseisen. Afsluiten doen we met twee case studies van lokaal liftenerfgoed en hun producenten: in Groningen en Barcelona.

We wensen u veel leesplezier.

Beeldverhaal het opleidingscentrum voor oude liftechnieken van Konhef

Verskillende oude sturingsborden en soorten grendelingen van liften in het opleidingscentrum van Konhef (foto: Konhef vzw).

Vincent Deckers

Sommige oude liften, vooral van voor Wereldoorlog II, zijn ontgensprekelijk prachtige voorbeelden van erfgoed. Deze liften in veilige omstandigheden blijven gebruiken, vraagt echter de nodige zorgen op het vlak van onderhoud en herstellingen. Dergelijke oude liften vertonen immers specifieke gevaren: bij sommige liften stelt men na verloop van tijd vergevorderde slijtage van bepaalde onderdelen vast. Bij vele liften bestaan er bovendien gevaren waartegen er toen ze op de markt werden gebracht geen beveiligingen waren voorzien, zoals te weinig beschermde kooiopeningen, struikelgevaar aan de deuropeningen bij ongelijk stoppen, te weinig licht in of buiten de kooi, klemmingsgevaar bij deuren en schachten in traliewerk, of een gebrek aan noodverlichting of noodcommunicatiesystemen. Er zijn ook een aantal minder zichtbare maar specifieke beveiligingen nodig voor onderhouds- en inspectiepersoneel dat, ondanks hun ervaring, eveneens dient beschermd te worden tegen onverwachte storingen.

In België moeten deze historische liften, net als liften van recentere datum, minstens twee keer per jaar gecontroleerd te worden om na te gaan of alle beveiligingen werken en om sporen van slijtage tijdig te melden. Bovendien heeft de FOD Economie op 3 maart 2003 een Koninklijk Besluit uitgevaardigd dat voorschrijft om alle bestaande liften te laten voorzien van een aantal aanpassingen en extra beveiligingen. In eerste instantie moesten de liften van na 1958 worden gemoderniseerd omdat de oplossingen daar meestal eenvoudiger zijn, maar sinds eind 2022 moeten ook de liften van voor 1958 aangepast worden. Enkel voor de oude liften met een attest van erfgoedwaarde, uitgeschreven door de gewestelijke erfgoeddiensten, is er nog een extra uitsteltermijn tot eind 2027 om de nodige – meestal op maat gemaakte – maatregelen te voorzien. Voor die liften zijn er sinds begin 2024 extra versoepelingen toegelaten voor een paar specifieke aspecten waarvoor bleek dat de oorspronkelijke maatregelen niet echt in verhouding bleken met de kosten, zoals voor kooideuren en schachten in traliewerk en kooidakken uit glas of een ander broos materiaal. Deze maatregelen worden best op voorhand goed overlegd met het modernisatiebedrijf en het controleorganisme dat de werken zal moeten goedkeuren.

Konhef vzw is zo'n controleorganisme dat werd opgericht in 1932, een jaar nadat de technische controle van hefwerktuigen in het leven werd geroepen. In de bedrijfsnaam zit meteen haar doel vevat: KONtrole van HEFwerktuigen. Dankzij haar meer dan 90-jarige bestaan heeft Konhef een lange ervaring met het inspecteren van oude liften. Sinds 1992 beschikt het bedrijf ook over een opleidingscentrum en liftmuseum met een grote verzameling didactisch materiaal. Dat laat toe om met liftbedrijven of eigenaars in gesprek te gaan over de renovatiemogelijkheden, maar ook om nieuwe inspecteurs te laten kennis maken met deze oude technieken. Aangezien vele liften van voor de oorlog op maat werden gemaakt, is het immers niet eenvoudig om de juiste vakmensen te vinden die dit werk correct kunnen uitvoeren. Dat kan bovendien erg kostelijk zijn wegens de vele werkuren die ermee gepaard gaan. Wanneer men echter bekijkt over welke lange periode nadien de lift verder veilig kan gebruikt worden en welke meerwaarde deze investeringen geven aan de lift en het gebouw, kan dat best de moeite waard zijn.